

4. Формувальне оцінювання на уроках природничого циклу (біологія, хімія, «Пізнаємо природу») має свої особливості, зумовлені специфікою предметів. Саме тому повинно охоплювати як теоретичні знання, так і практичні навички, дослідницькі вміння та ціннісні орієнтири щодо живої природи. Важливим є поєднання різних форм оцінювання та використання специфічних інструментів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» зі змінами 2026 рік. URL: https://urist.com.ua/act/pro_osvitu.
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту», 2020.
3. Наказ МОН України від 01.04.2022 № 289 «Рекомендації щодо навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно нового Державного стандарту базової середньої освіти».
4. 50 інтерактивних вправ і технік для здійснення формувального оцінювання. URL : https://znayshov.com/News/Details/50_interaktyvnykh_vprav_i_tekhnik_dlia_zdiisnennia_formuv_alnoho_otsiniuvannia#google_vignette
5. Формувальне оцінювання в базовій і старшій школі: труднощі, поради, вправи. URL : <https://osvitoria.media/experience/formuvalne-otsinyuvannya-u-bazovij-i-starshij-shkoli-trudnosshi-porady-vpravy/>

Формувальне та рівневе оцінювання як інструменти підтримки навчального поступу учнів початкової школи в умовах реалізації концепції НУШ

*Олена Колодезна,
заступник директора з навчально-виховної
роботи, учитель початкових класів
КЗ «Харківський ліцей № 38 Харківської міської ради»
o.kolodezna@ukr.net*

Актуальність. У межах реформування загальної середньої освіти відповідно до концепції Нової української школи змінюється не лише зміст і структура освітнього процесу, а й підходи до оцінювання результатів навчання учнів. Оцінювання перестає бути виключно способом контролю знань і перетворюється на засіб педагогічної підтримки, орієнтований на розвиток, самореалізацію та поступ кожної дитини. У цьому контексті формувальне та рівневе оцінювання відіграють ключову роль як інструменти, що забезпечують зворотний зв'язок між учнем, учителем і батьками, сприяють побудові індивідуальної траєкторії навчання та формують усвідомлення учнем своєї навчальної діяльності.

Висвітлення теми. Формувальне оцінювання реалізується через постійне спостереження, аналіз процесу навчання, надання зворотного зв'язку, роз'яснення навчальних цілей і критеріїв успіху. У початковій школі воно має особливе значення, адже саме в цьому віці дитина починає усвідомлювати себе суб'єктом навчального процесу, навчається самостійності, відповідальності за власні результати, формує здатність до рефлексії. Застосування формувального оцінювання потребує від учителя зміни ролі: з контролюючого суб'єкта на наставника, супровідника, модератора розвитку. Такий підхід дозволяє учням не боятися помилок, розглядати їх як частину пізнавального процесу, учитися на власному досвіді. Ефективним є впровадження технік формувального оцінювання в повсякденну практику. У процесі роботи з навчальними цілями вчитель спільно з учнями формулює

очікувані результати уроку, фіксує їх на дошці, у щоденнику успіху чи на окремих картках. Після виконання завдань діти повертаються до цілей і аналізують, що вдалося досягти. Такий прийом сприяє формуванню вміння планувати діяльність і здійснювати самоаналіз.

В умовах сучасного цифрового середовища дедалі ширше впроваджуються інструменти онлайн-оцінювання. У початковій школі доцільно використовувати інтерактивні платформи, які дозволяють швидко та гнучко зібрати інформацію про досягнення учнів. На платформах LearningApps, Wordwall, Classtime, Liveworksheets створюються завдання з автоматичним або напівавтоматичним зворотним зв'язком. Учні можуть отримувати індивідуальні поради після виконання вправ, а вчитель – бачити прогрес кожного у візуалізованій формі. **Цифрові інструменти особливо корисні під час формувального оцінювання навичок читання, математичних операцій, логічного мислення.** У роботі з текстами учні виконують інтерактивні вправи на узагальнення, визначення головної думки, послідовність подій, що дозволяє оцінити глибину розуміння прочитаного. Застосування віртуальних таблиць самоспостереження, чек-листів до самостійної роботи сприяє формуванню метапізнавальних умінь.

Оцінювання через діяльність є ще одним важливим компонентом компетентнісного підходу. В умовах початкової школи воно реалізується через виконання учнями навчальних мініпроектів, дослідницьких завдань, творчих робіт, ігор, спільної роботи в парах і групах. Проектна діяльність, яка завершується представленням результату, дає змогу оцінити не лише знання, а й уміння працювати в команді, презентувати, застосовувати знання у практичних ситуаціях. *Під час створення лепбуків, презентацій, колективних книжок, учні демонструють здатність до вибору, аналізу, творчості.* **Формувальне оцінювання при цьому полягає в обговоренні етапів діяльності, труднощів, досягнень, підсилюється самооцінюванням і взаємооцінюванням.**

Варто звернути уваги й на щоденну рефлексивну практику. У багатьох класах НУШ використовується рефлексивна «дошка настрою», «смуга успіху», «лист успішності», де діти позначають свій стан, оцінюють зусилля, позначають досягнуте. У щоденниках спостереження вчитель фіксує індивідуальні характеристики навчальної діяльності учнів, звертаючи увагу не на помилки як такі, а на динаміку розвитку. Формується нове оцінне середовище – доброзичливе, партнерське, де дитина бачить себе не в системі порівняння, а в системі особистого зростання.

Рівневе оцінювання є необхідним для об'єктивного аналізу освітніх досягнень, але реалізується без виставлення оцінок у балах у перших циклах початкової школи. Воно має вигляд характеристики рівня сформованості умінь і навичок. Використовуються словесні маркери: «початковий рівень сформованості», «достатній рівень володіння», «високий рівень самостійності», «потребує підтримки». Такі характеристики подаються у зручній формі для батьків і дітей, часто з прикладами прояву в навчальній діяльності. Це дозволяє уникнути стигматизації учнів, натомість підтримати їхні сильні сторони та окреслити зони подальшого розвитку.

Особливу роль у реалізації формувального та рівневого оцінювання відіграє партнерство з батьками. Учитель у форматі навчального коучингу пояснює родинам особливості навчального поступу дитини, дає поради щодо підтримки вдома, аналізує динаміку. Використання електронного портфоліо, звітів про

навчальні досягнення, індивідуальних освітніх маршрутів дозволяє здійснювати постійний супровід. Замість критики за «невиконані нормативи» відбувається заохочення до співпраці для розвитку дитини. Тобто, зміна шляхів розподілу функцій учителя, батьків, учнів і організацію їх співпраці. Учителі початкових класів використовують таку форму роботи, як запрошення родини учнів на уроки, щоб батьки побачили роботу дитини на уроці, чого вони очікують від навчання дитини в школі. Завдяки цьому створюються сприятливі передумови для кращого пізнання вчителем і батьками одне одного, навчання спілкуватися та ставати справжніми партнерами у спільній справі виховання і навчання дитини.

У практиці реалізації формульованого оцінювання ефективною є щоденна робота із «сигнальними картками» та «пульсом знань». Учитель пропонує дітям упродовж уроку оцінити свій рівень розуміння за допомогою умовних позначок – усмішки, кольорових карток, пальчиків, смужок. Дитина сигналізує про потребу в допомозі, невпевненість у власних діях або бажання повторити матеріал. Це дозволяє оперативно адаптувати хід уроку відповідно до потреби класу. У кінці заняття учні виконують мінірефлексію у формі «три речення про урок», «одне запитання до себе», «що було найважчим». Такі прості практики забезпечують природне формування навичок самоспостереження та внутрішнього мовлення, які є основою для подальшого розвитку критичного мислення.

У класах з інтегрованим навчанням учителі застосовують тематичні карти досягнень, у яких діти відмічають, які компетентності вони опанували протягом тижня або місяця. Наприклад, у межах тематичного тижня «Час і зміни» учні ведуть мініщоденники успіху, де фіксують, що вони дізналися про історичні події, як використовували математику для визначення тривалості часу, які тексти читали та як працювали з інформацією. Учитель регулярно коментує ці записи, додає власні спостереження, підтримує кожного індивідуально. Це дозволяє вибудувати діалогічне оцінювання як співпрацю вчителя і учня, засновану на довірі, відкритості та розвитку.

Висновок. Отже, із досвіду роботи можна стверджувати, що формувальне та рівневе оцінювання в початковій школі є потужним засобом не лише педагогічної діагностики, а й розвитку дитини як суб'єкта навчальної діяльності. Вони орієнтують учнів на особистісний поступ, а не на змагальність, формують здатність до самоаналізу, розвивають мотивацію до навчання. У поєднанні із сучасними цифровими інструментами, проектною діяльністю, співпрацею з батьками та педагогікою підтримки ці методи відкривають нові горизонти якісної та гуманної освіти.

Список використаних джерел

1. Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти: наказ МОН № 813 від 13.07.2021.
2. Міністерство освіти і науки України. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році. 2023.
3. Жогло Л. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи згідно з вимогами Нової української школи. 2022. URL : <https://surl.li/toziqk> (дата звернення: 10.02.2025).
4. Фідкевич О. Л., Бакуліна Н. В. Нова українська школа: теорія і практика формульованого оцінювання у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник. Київ: Генеза. 2019.
5. Фідкевич О. Л., Бакуліна Н. В. Нова українська школа: теорія і практика формульованого оцінювання у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник. Київ: Генеза. 2020.